

Դանիել Վարուժան

Մարած օջախը

Այս տունին մեջ՝ որուն շեմին վայրահակ
Այսօր կու լա ուռնին,
Եռաց զըվարթ կյանք մը թորգոմ գեղջուկի:
Ատեն մ'եղան հոն թարմ հարսեր՝ որ լույսին
Հետ արթընցած, վարդենիի պես հագված՝
Աշխատեցան, կաթ կըրեցին սափորով,
Կամ դուլերով հորը ջուրի գընացին:
Ատեն մ'անոր դըրան առջև նըստեցավ
Ծերուկն, և թո՛ղը ծունկերուն մեջ առած,
Պատմեց զըրույցն Արտավազդի, Վահագնի,
Անոր հոգվույն տեղալով
Վերջին ագնիվ մնացորդը խոնջ օրերուն.
Կամ՝ իրիկվան՝ տեսավ անցնիլն առջևեն
Հարուստ հոտին՝ գոր իր որդին լեռնեն վար
Դեպի փարախ կը քըշեր.
Եվ ծեր ունգերը բացած
Ոչխարներուն բուրդին բարկ հոտը ծըծեց՝
Օրհնելով թիվն ու ընտիր ցեղը անոնց:
Ատե՛ն մ'էր ան...

Այսօր ոչ որ այդ տունեն
Կ'ելլե կամ ոտքն անոր շեմին կը դընե:
Կոտրած դըրան արյան չորցած կաթիլներ,

Ներսէն ձայներ ազոավի,
 Եվ հարատն մլավյուններ
 Կը լեցընեն գեղջուկին սիրտը դողով,
 Որ անցնելու վայրկենին այդ փողոցն
 Խաչ կը հանէ կամ քայլերն իր կ'երագն:
 Կոտորածի օրեն (երբ գլուղը բոլոր՝
 Կյանքն հանձնելով նենգ գայլին քա՛ն թէ մարդուն՝
 Դիմեց դեպի ճերմակ լեռներն հայրենի)
 Այս բնակարանն այս սև խորհուրդն է հագած,
 Եվ մեռելի մ'անփակ աչքին հանգունակ
 Ան՝ արևուն և կյանքին
 Եղած է միշտ բաց, նաև միշտ ալ գրկված:
 Ընթոստ բաղեղն և ուռնին հեզանագ
 Կը ծածկեն մուտքն անոր գիրար գրկելով:
 Գավիթին մեջ կա բողբոջումը լռիկ
 Բաղըրջուկին և թավշանման մամուռին,
 Որոնց մեջ մերթ կ'երևի
 Կըտցահարումն աներկյուղ
 Վառյակներուն դըրացի, մե՛րթ ալ հանկարծ
 Փախուստն անոնց կարկաշելով դեպի դուրս:
 Ի՞նչ կ'ապրի հոն, ի՞նչ գաղտնիք
 Կը մեծնա այդ բնակարանին մեջ խոժոռ.
 Արդյո՞ք անթաղ դիակներու ոգիներ
 Հոն կը ժողվին լալու կամ դափ գարնելու,
 Թե վըհուկներ ճերմակ և թավ հոնքերով
 Օձ կը կըրթեն կամ կը հյուսեն պատանքներ:
 Իրիկուն մ'էր – լավ կը հիշեն – սիրտ ըրի
 Այդ շենն ներս մըտնելու:
 Գլուղացիները ետևես, գըլխաբաց,
 Աղոթեցին հուսակտուր, ա՛յնքան Աստված,
 Անոնց հոգվոյն մեջ և հոգվոյն ի խընդիր,
 Սատանային սև պատկերն իր պատկերեն
 Մեծ և որոշ էր գըծած:

Մըթընշաղ մ'այն գավիթին մեջ կը տիրեր,
Եվ պատերեն՝ ուր կը շրջեր ցողկը մերթ՝
Բորբոսանքի և շիրմի հոտ մը կ'ելլար.
Կը լրավեին գերաններուն ծերպերեն
Ճիշերը սև շրջիկներուն սրբաթև.
Բոլոր դրոներն հոն բաց էին. չէր լրավեր
Հավանոցեն կամ գոմեն
Ո՛չ եզներու բարի պոչյունն, և ո՛չ իսկ
Բեղուն կրկնոց մը հավի.
Ամբողջ մարագը դատարկ էր, դատարկ էր
Մառանը բաց՝ ուր բուրեցին օր մը մուշկ
Սաթ ողկույզներն հայրենական այգիին:
Այնտեղ ամեն ինչ տըխուր,
Հեզ մնացորդ մ'էր կողոպուտի մը վայրագ:
Ո՛չ մեկ սյունի, ո՛չ մեկ անկյան մը ետև
Կը տեսնվեր մարդկային ձև, կամ ապրող
Շողյուն մը գույգ բիբերու:
Կը լրավեին ձայները լոկ հարատև
Թոնրատունեն՝ ուր սարսուռով մոտեցա,
Ու մըտա ներս... Ո՛վ խեղճ տուն,
Լավ էր դու բանտ կամ գերեզման ըլլայիր,
Այդ հողդ ոսկոր փրտեցըներ. սյուներուդ
Մեջ դագաղներ փորեին.
Լավ էր ըզքեզ հորինող մեն մի կրաքար
Ծովափներուն փոշի փոշի քայքայվեր,
Քան թե կանանչ երդիքիդ տակ ծածկեիր
Մարած օճախ, մեռած սիրտ հայ գեղջուկի՝
Որուն համար կանգնելը հարկ չէ այլ ինչ
Բայց թե դամբանն իր և իր հեզ սերունդին.
Ավա՛ղ, շինել իր ձեռքերով... Մըտա, հոն:

Մեջտեղը տան, ըստվերին տակ այն խոնավ
Նըշմարեցի մարդու դիակ մը պառկած,,

Կրճնակի վրա, դեմքը ճերմակ կը հառեր
Լուսամուտին՝ ուրկե՝ երդին վրա բուսած
Ճյուղ մ'ոլոռի կարկառուն
Մինչև ճակտին կը հասներ.
Երիտասարդ կուրծքին վրա
Կար վերք մը խոր, և թերաքամ ափին մեջ
Դաշույն մը նույն իր արյունեն ժանգոտած.
Աչքերը, բաց, միապաղաղ, կարծես դեռ
Կը նայեին փախած հոգվույն ետևեն.
Եվ թուխ մազերն իր խառնակ,
Արյութաթախ, շրջասփյուռ,
Կը մնային պի՛նդ մածանված այն սև գետնին:

Ես հոն կանգուն կը խորհիմ՝
Թե սյունն էր ինք այս հարկին, բո՛ցն օճախին,
Որ հաղթվեցավ, որ բիրտ ուժին տակ տեսավ
Ծալլըվումն իր գուճերուն.
Եվ մընաց ա՛յսպես ահավոր և մինակ՝
Ըսպասելով ընդունա՛յն
Իրեններուն արցունքին,
Որոնք իր սև բախտին եղան բախտակից.
Մորթըվեցան այրերն, հարսերը բոլոր
Հանվեցան լեռն՝ հոն լալու
Ճերմակությունն իրենց մարմնույն լուկըված.
Իսկ ծերուկ հոր հետին մոխիրն արդ գուցե
Թոնիրին մեջ դեռ կը սըրսփա ջերմաջերմ.
Իսկ իր մարմինն երկա՛ր ատեն անտերունջ,
Այսպես առանց շիրմի, առանց աղոթքի,
Կը մընա լուռ, և կեսն արդեն խաթարված.
Միայն կատուն տիրասեր,
Տան գորշ կատուն, նիհար, նոթի, անդադար
Կը մըլավե շուրջն անոր,
Եվ լի գութվ մը կը սպառնա, կը վանե

Չորս դին երամ մ'ագռավներու աղմըկոտ՝
Որ դիակին ախորժեն՝
Լուսամուտեն կը մըտնե ներս, ու հավետ
Ամայի տան ըստվերին մեջ կը դառնան:

Կը խոնարհիմ ես վայրկյան մ'հոն երկյուղած,
Հին վըրեժ մ'այդ հին մեռելին վրա կ'երդնում.
Հետո առած գայն ուսիս,
Աղիողորմ մլավյուններովը կատվին,
Կը ճեպեն դուրս:

Դուրսը դեռ
Գյուղացիները գըլխաբաց կ'աղոթեն: